Valtakunnansyyttäjä **22.9.2023** **SY/2335/2023**

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lausunto, 22.9.2023, SY/2335/2023

Viite: U 44/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta annetun direktiivin 2012/29/EU muuttamisesta

Syyttäjälaitos suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti uhridirektiivin muuttamista koskeviin ehdotuksiin ja yhtyy valtioneuvoston näkemyksiin siitä, milloin ehdotetut direktiivin muutosehdotukset edellyttävät erityistä arviointia ja mahdollisia muutoksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön. Ehdotuksen taustalla olevat erityiset tavoitteet ovat kannatettavia ja muutokset parantavat uhrien asemaa madaltamalla tuen ja viranomaispalvelujen saantikynnystä.

<u>Ehdotuksen uusi 3 a artikla</u>

Ehdotus on erittäin kannatettava ja olisi tärkeää saada tukipuhelinpalvelut yhtenäiseksi koko Euroopassa. Kansainvälisissä viranomaistapaamisissa Suomen järjestelyjä on pidetty esimerkillisen toimivina. Puhelinpalvelun tarjoaminen englanniksi vaatisi selkeää resurssilisäystä. Ottaen huomioon erityisen haavoittuvassa asemassa olevien rikosten uhrit, kuten esimerkiksi ihmiskaupan kohteeksi joutuneet henkilöt, palvelun tarjoaminen englanniksi olisi ehdottaman tärkeää. Lisäksi on tarpeen tarkastella sitäkin, onko mahdollista tarjota palvelua myös harvinaisempien kieliryhmien edustajille, jotka muodostavat suuren rikosten

uhrijoukon. Tällaisessa asemassa ovat nykyisin esimerkiksi thaimaalaiset marjanpoimijat ja luonnonvara-aloilla työskentelevät, joiden hyväksikäyttö on osin mahdollista juuri kielitaidottomuuden vuoksi.

Ehdotuksen uusi 9 a artikla

Ehdotuksen taustalla oleva tavoite on erittäin tärkeä ja kannatettava, mutta jäsenvaltioille tulisi jättää riittävästi liikkumavaraa tavoitteiden toteuttamiseksi. Suomessa on meneillään Barnahus-hanke, jossa nimenomaisesti on pyritty jo tehdyillä toimenpiteillä direktiivin muutosehdotusten taustalla olevien tavoitteiden toteuttamiseen käytännössä ja mainittu työ jatkuu edelleen. Jatkossa olisi erittäin hyödyllistä pyytää mainitun hankkeen johdolta ja asiantuntijoilta kannanottoa ehdotetusta uudesta 9 a artiklasta.

Ehdotettu uusi 5 a artikla

Artiklan 5 a 1 ja 3 kohdan lisäys edellyttävät myös rikosilmoituksen tekijän kielellisten oikeuksien huomioimista toteutuakseen täysimääräisinä. Tällä tullee olemaan resurssivaikutuksia rikosilmoituksia vastaanottavan esitutkintaviranomaisen eli poliisin toiminnassa ja toisaalta myös säilötoiminnasta vastaavien viranomaisten toiminnassa esimerkiksi tulkkauskustannuksissa ja palvelujen hankkimisen ja kilpailuttamisen aiheuttamassa työajassa. Oletettavaa on, että vapautensa menettäneiden ja säilöön otettujen ilmoitusmahdollisuuksien parantuminen myös lisää ilmoituksia poliisin tekemäksi epäillyistä rikosasioista. Näissä asioissa ETL 2.4 § :n erityisiä tutkintajärjestelyjä koskevan säännöksen mukaan tutkinnanjohtajana toimii syyttäjä, joten tämä aiheuttaa myös syyttäjälaitokselle todennäköisen työn lisääntymisen.

Voimassa olevan 22 artiklaa koskeva muutosehdotus

On syytä kiinnittää huomiota siihen, että vaikka asianomistajan suojelutarpeen arviointia koskeva nykyinen säätely koskee kaikkia rikoksia, joissa on asianomistaja, asianomistajan suojelutarpeen arviointi tehdään käytännössä tällä hetkellä pääosin

henkeen- ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa ja on nykyisellään suppeampi kuin mitä muutosehdotuksessa esitetään. Muutosehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia, mutta jos se toteutuu ehdotetulla tavalla tehtävien arviointien määrä kasvaa merkittävästi ja siten muutos vaikuttaa olennaisesti sekä esitutkintaviranomaisen että syyttäjän työhön, ja sillä tulee olemaan resurssivaikutuksia ja se edellyttää myös koulutusta erityisesti esitutkintaviranomaisille mutta myös syyttäjille.

Ehdotettu uusi 26 a artikla

Viitataan edellä lausuttuun ja edelleen huomiota kiinnitetään siihen, että tältä osin tarvitaan koko rikosprosessiketjun viranomaisten (esitutkintaviranomaiset, syyttäjät ja oikeuslaitos) koulutusta ja yhteistyötä sekä resurssilisäystä koko ketjulle.

Voimassa olevan 21 artiklan muutosehdotus, voimassa olevan 22 artiklan muutosehdotus

Lopuksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, että uhridirektiivin muutosesityksiin liittyy useita yksityisyyden suojaan ja viranomaisten tiedonvaihtoon liittyviä kysymyksiä. Kaikkien näitä asioita koskevien ja niitä sivuavien muutosehdotusten vaikutus tulisi huomioida kansallisessa lainsäädännössä, ja nimenomaisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistushankkeessa ja mahdollisesti eri viranomaisten tiedonhallintalaeissa tarkentavalla sääntelyllä. Edelleen esimerkiksi voimassa olevan 22 artiklan muutoksen osalta on syytä nostaa esille jo tässä vaiheessa se, että tehtävän arvioinnin julkisuuteen, erityisesti asianosaisjulkisuuteen olisi hyvä kiinnittää huomiota tulevassa kansallisen lainsäädännön muutostyössä. Asianomistajasta tehtyä arviointia ei ole kansallisessa lainsäädännössä säädetty aina asianosaiselta salassa pidettäväksi. Arviointi voi kuulua epäillyn tiedonsaantioikeuden piiriin arvioinnissa esiin tulleista tiedoista riippuen.

Kuulemisessa syyttäjälaitoksen asiantuntija on valtionsyyttäjä Pia Mäenpää (pia.maenpaa@oikeus.fi).

Ari-Pekka Koivisto

Valtakunnansyyttäjä

Pia Mäenpää

Valtionsyyttäjä

Liitteet
Jakelu Lakivaliokunta
Tiedoksi

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Pia Mäenpää
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
pia.maenpaa@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Ari-Pekka Koivisto
Valtakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
ari-pekka.koivisto@oikeus.fi